

ren¹, Poolse, Engelse en Amerikaanse die over het algemeen via België, Frankrijk en Spanje Engeland wensten te bereiken. Daarnaast waren er leden van de Engelse, later ook van de Amerikaanse luchtmacht (of van andere luchtmachten, de Poolse en de Nederlandse bijvoorbeeld, die operationeel in de *Royal Air Force* geïncorporeerd waren) wier toestellen boven Nederlands gebied neergeschoten werden of daar een noodlanding maakten, een en ander in omstandigheden waarbij bemanningsleden in leven bleven; vielen deze overlevenden niet rechtstreeks of via de Nederlandse politie in Duitse handen, dan wensten ook zij naar Engeland teruggebracht te worden. De 'pilotenhulp' in Nederland had dus in het algemeen ten doel, personen naar België te smokkelen² – voor de meesten hunner slechts het eerste stadium op de lange, moeilijke en gevaarlijke tocht die zij voor de boeg hadden. Duidelijk is dat die 'pilotenhulp' slechts in een naar verhouding beperkt aantal gevallen aan werkelijke piloten, d.w.z. aan bestuurders van Geallieerde vliegtuigen, geboden werd, maar wij willen het begrip 'pilotenhulp' niettemin handhaven: het raakte nu eenmaal ingeburgerd. Denkbaar is, dat zulks te maken had met het feit dat wie een 'piloot' voorthielp, het gevoel had, de Geallieerde oorlogvoering in extra-belangrijke mate te dienen.

In ons vorige deel wezen wij er op dat, voorzover bekend, door agenten van de Engelse *Intelligence Service* in de zomer van '40 één contact in Amsterdam gelegd was, bij de journalist 'Edouard de Nève' (Willem Lenglet), waar militairen van de *Royal Air Force* zich konden melden, als zij daar de kans toe kregen; de Nève's adres stond in Engeland genoteerd en was aan de bemanningen van de *RAF* doorgegeven. Toen de Nève in de herfst van '41 gearresteerd werd, had hij met zijn helpers in totaal dertien 'piloten' naar België weggewerkt. Hier lag dus het initiatief bij een Engelse dienst. Dat was in die jaren een uitzondering. Elders werd het initiatief namelijk door Nederlanders genomen, in eerste instantie ten behoeve van Waalse en Franse krijgsgevangenen die uit kampen in West-Duitsland ontsnapt waren, de Duitse grens hadden weten te overschrijden en dan via tussenpersonen, meestal boeren, in contact kwamen met Nederlanders die Frans konden spreken. Er zijn stellig van die ontsnapte krijgsgevangenen geweest die op eigen gelegenheid door ons land getrokken zijn. Anderen zochten, al in '41, hulp in de grensgebieden. In Twente werden zij na enige tijd verwezen naar Jules Haeck, een Fransman van origine die in Hengelo woonde, in midden-Limburg naar de pastoor van Grubbenvorst bij Venlo, Henri J. Vullingsh.

¹ De Vlaamse krijgsgevangenen waren door Hitler in de zomer van '40 uit de krijgsgevangenschap ontslagen. ² Enkele ontsnapte Russische krijgsgevangenen zijn in bezet gebied gebleven.